

ФІЛОСОФІЯ ТА ПОЛІТОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

ISSN 2663-0265 (print) ISSN 2663-0273 (online)
Journal home page: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP>

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Сергій Вікторович ШУЛЯК

Кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних економічних відносин та регіональних студій, Університет митної справи та фінансів, вул. Володимира Вернадського, 2/4, Дніпро, 49000, Україна

Serhii SHULIAK

Candidate of Political Sciences, Associate Professor of the Department of International Economic Relations and Regional Studies, University of Customs and Finance, Volodymyr Vernadsky Str., 2/4, Dnipro, 49000, Ukraine

E-mail: sergiishuliak@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6499-2000>

УДК 327.56

БЛИЗЬКОСХІДНА ПОЛІТИКА ПІВНІЧНОЇ КОРЕЇ: ІРАНЬСЬКИЙ НАПРЯМОК

Received 03 September 2023; revised 15 October 2023; accepted 20 October 2023

DOI: 10.15421/352329

Анотація

Робота присвячена висвітленню специфіки співробітництва Північної Кореї з Іраном у контексті її близькосхідної політики. Співробітництво двох держав, що входять до так званої «вісі зла», у якому переважає військова компонента, викликає постійне занепокоєння і близькосхідних країн, і деяких впливових позарегіональних акторів (передусім США та ЄС), що розглядають його як таке, що становить загрозу їхній безпеці. З'ясування специфіки північнокорейської політики у такому конфліктному регіоні як Близький Схід може бути здійснене за допомогою неореалістичного підходу, зокрема теорії балансу загроз С. Вольфа, що передбачає пояснення поведінки держав на міжнародній арені виходячи з їхнього сприйняття потенційних загроз. Розглядається становлення співробітництва Північної Кореї та Ірану в контексті формування близькосхідної політики КНДР. Акцент зроблено на співпраці у військово-політичній сфері: постачання зброї до Ірану, участь у реалізації ядерної та ракетної програм, підтримка Північною Кореєю проіранських угруповань на Близькому Сході. Встановлено, що близькосхідна політика Північної Кореї, в цілому, та її іранський напрямок, зокрема, мають яскраво виражену антиамериканську спрямованість. Обидві країни розглядають США як головне джерело загроз власній безпеці. Антиамериканізм створює необхідне підґрунтя для співпраці незважаючи на суттєві ідеологічні розбіжності правлячих в Ірані та Північній Кореї режимів. Події «Арабської весни», що призвели до падіння партнерських режимів у деяких арабських країнах (передусім у Лівії та Єгипті), значною мірою послабили позиції КНДР в регіоні й спричинили до розбіжностей з Іраном в оцінці подій у деяких країнах. Разом з тим це не змінило її загального курсу на партнерство з ним та його регіональними союзниками, зокрема Сирією та антиізраїльськими рухами в арабських країнах (Хезболла, ХАМАС). З'ясовано, що Тегеран і Пхеньян мають значні відмінності в сприйнятті їх двосторонніх стосунків. Політика Ірану стосовно головних ворогів КНДР – США та Південної Кореї має цілком прагматичний й навіть опортуністичний характер, і не відкидає можливості співпраці з ними. На відміну від Північної Кореї, Іран свідомо обмежує свої стосунки з нею і відкидає розвиток партнерства більше, ніж він потребує. Це накладає певні обмеження на поглиблення співробітництва між країнами у подальшому.

Ключові слова: Північна Корея, зовнішня політика, Близький Схід, Іран, Сирія, військово-співробітництво, ядерні технології, ракетна зброя, Хезболла.

NORTH KOREA'S MIDDLE EAST POLICY: THE IRANIAN DIRECTION

Abstract

The scientific article is devoted to highlighting the specifics of North Korea's cooperation with Iran in the context of its Middle Eastern policy. The cooperation between the two states, which are part of the so-called "axis of evil", in which the military component prevails, causes constant concern both in the Middle Eastern countries and some influential additional actors (mainly USA and EU) located outside the region. These actors see such cooperation as a threat to their security. Clarifying the specifics of North Korean policy

in such a conflict region as Middle East can be done with the help of a neorealist approach. In particular, S. Walt's theory of balance of threats came in handy, which provides an explanation of behavior of states in the international arena based on their perception of potential threats. The work examines the formation of cooperation between North Korea and Iran in the context of formation of North Korean Middle East policy. The author emphasizes cooperation in the military-political sphere. It's contains supply of weapons to Iran, participation in implementation of nuclear and missile programs and North Korea's support for pro-Iranian groups in the Middle East region. The article establishes that the Middle East policy of North Korea, in general, and its Iranian direction, in particular, have a pronounced anti-American orientation. Both countries see the USA as main source of threats to their own security. Anti-American rhetoric creates the necessary basis for cooperation despite significant ideological differences between the ruling regimes in Iran and North Korea. Events of "Arab Spring", which led to fall of partner regimes in some Arab countries (primarily in Libya and Egypt), significantly weakened positions of the DPRK in the region and led to differences with Iran in assessment of events in some countries. However, these events did not change general course of North Korea towards partnership with this region and its allies, in particular Syria and anti-Israel groups in the Arab countries (Hezbollah, Hamas). The author found out in the work that Tehran and Pyongyang have significant differences in the perception of their bilateral relations. Iran's policy towards main enemies of DPRK (USA and South Korea) is quite pragmatic and even opportunistic in nature, and does not reject possibilities of cooperation with them. Iran deliberately limits its relations with it and rejects development of a partnership more than it needs, unlike North Korea. This imposes certain restrictions on the deepening of cooperation between both countries in the future.

Key words: North Korea, foreign policy, Middle East, Iran, Syria, military cooperation, nuclear technologies, missile weapons, Hezbollah.

Постановка проблеми.

Близький Схід є вкрай важливим напрямком зовнішньої політики Північної Кореї, з точки зору вирішення низки взаємопов'язаних політичних та економічних завдань, що мають принципове значення для підтримання стабільності правлячого режиму. Одним з пріоритетних партнерів Пхеньяна в регіоні є Іран, з яким КНДР, після ісламської революції (1979 р.), налагодила тісні стосунки, передусім у військовій сфері, незважаючи не суттєві ідеологічні розбіжності двох режимів.

І КНДР і Ісламська республіка Іран (ІРІ) політичним істеблішментом Заходу традиційно включається до так званої «вісі зла» («axis of evil») – низки країн, чий правлячі режими звинувачують у жорстокому поводженні з власним народом, неповазі до міжнародного права, спонсоруванні тероризму, створенні загрози сусідам, намаганні отримати доступ до зброї масового ураження та інших передових військових технологій для використання їх у якості загрози або інструменту реальної агресії. Обидві країни потерпають від міжнародних санкцій через реалізацію своїх ядерних і ракетних програм.

Співробітництво двох держав, в якому

явно превалює військова складова, у такому «проблемному», з точки зору підтримання міжнародної безпеки, регіоні постійно викликає занепокоєння і близькосхідних країн, і деяких впливових позарегіональних акторів (передусім США та ЄС), які розглядають його як таке, що становить загрозу їхній безпеці. Для України в умовах російської агресії, північнокорейсько-іранське співробітництво також становить потенційну загрозу, з урахуванням того факту, що обидві держави підтримують країну-агресора та надають їй зброю. Отже, виникає необхідність з'ясувати природу цього співробітництва, на чому воно засноване, які його перспективи, та які загрози воно становить. Звідси, метою даного дослідження є висвітлення специфіки співробітництва Північної Кореї з Іраном у контексті її близькосхідної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Північна Корея підтримує стосунки з багатьма державами Близького Сходу та Північної Африки, ще з 1960-х рр. Разом з тим, не можна сказати, що близькосхідна політика КНДР активно висвітлювалася у науковій літературі. Проте в останні роки все частіше

з'являються публікації в яких розглядаються її окремі аспекти. В цьому сенсі можна згадати дослідження Н.Сонга [Song 2016], А.Левковіца [Levkowitz 2017], А.Руггієро, К.Ох, та Дж.Соломона [Ruggiero, Oh & Solomon 2018]. Слід відзначити, що все частіше з'являються роботи присвячені саме стосункам Північної Кореї з Іраном, причому акцент у них робиться на військово-політичному співробітництві, що пов'язано з роллю Північної Кореї як активного експортера зброї на Близькій Схід та проблемою нерозповсюдження ядерного озброєння і ракетних технологій, адже обидві країни реалізують відповідні програми. На цій проблемі зосереджуються П.К.Керр, С.А.Хілдрет та М.Д.А.Нікітін [Kerr, Hildreth & Nikitin 2016], Л.Чой, Дж. Шин та Х.Лі [Choi, Shin & Lee 2019], Ч.Хіткарі [Hitkari 2022], С.Міямото [Miyamoto 2023], Б.Жалонтаї та Дж.Ю [Szalontai & Yoo 2023], С.Рамані [Ramani 2023]. Крім того, в умовах загострення ситуації на Близькому Сході експерти усе більше звертають увагу на такий аспект проблеми як підтримка КНДР проіранських екстремістських угруповань, що діють в регіоні [Wege 2011; Solomon 2019; Ramani 2023; Kim, Tong-hyung & Gambrell 2023].

Теоретико-методологічна база дослідження.

Специфіка теоретико-методологічної основи даного дослідження визначається багатополарним характером регіональної системи Близького Сходу, якій властиві міждержавне суперництво, відсутність безпеки, наявність у більшості держав відчуття загрози з боку сусідів, що посилюється дисбалансом сил в результаті протистояння великих держав, гонки озброєнь та милітаризації. В таких умовах держави регіону проводять політику «балансу сил», зокрема шляхом утворення альянсів проти спільних загроз. Отже, на наш погляд, з'ясування специфіки північнокорейської політики у такому конфліктному регіоні може бути здійснене за допомогою неореалістичного підходу, зокрема теорії балансу загроз С. Вольта. Остання передбачає пояснення поведінки держав на міжнародній арені виходячи з їхнього сприйняття потенційних загроз [Walt 1985]. Крім того, враховуючи, що на форму-

вання близькосхідної політики Північної Кореї впливає на лише специфіка регіональної системи, але й позарегіональні фактори, то цілком логічним є також застосування добре відомого підходу «рівнів аналізу».

Виклад основного матеріалу.

У своєму розвитку близькосхідна політика КНДР пройшла декілька етапів. У 1950-1960-ті рр., після Корейської війни (1950-1953), КНДР опинилася в ізоляції від країн Заходу і багатьох інших держав-членів ООН. Відповідно, для неї, як для держави з комуністичним режимом, СРСР та його союзники по так званому «соціалістичному табору», а також країни-учасниці Руху неприєднання стали пріоритетами з точки зору налагодження дипломатичних стосунків. Це цілком стосувалося й країн Близького Сходу та Північної Африки. Алжир став першою арабською країною, що встановила дипломатичні відносини з Північною Кореєю у вересні 1958 р. Протягом 1960-х рр. відносини були встановлені з Єменською Арабською Республікою (Північний Ємен), Єгиптом, Сирією, Іраком, Південним Єменом (НДРС), Суданом [Miyamoto 2023].

На цьому етапі стратегія Північної Кореї на Близькому Сході була зосереджена на досягненні переваги над Південною Кореєю в дипломатичній сфері. Йшлося про створення посольств, або, принаймні, торгівельних представництв і консульств, в різних країнах регіону та підписанні угод про співпрацю з ними. Одночасно було необхідно переконати ці держави не встановлювати контакти з південнокорейським «маріонетковим режимом». Після Шестиденної війни (1967р.) КНДР почала надавати військову та економічну допомогу різним арабським державам і збройним угрупованням, що вели боротьбу з Ізраїлем [Szalontai & Yoo 2023].

У 1960-ті рр. Північна Корея, з ідеологічних міркувань, вважала за доцільне підтримувати дипломатичні відносини з республіканськими державами, що мали обмежені стосунки із Заходом і уникати стосунків з монархіями (єдиним виключенням стало Королівство Камбоджа в Південно-східній Азії). Тому з Лівією дипломатичні відносини були

встановлені лише у 1974 р. коли там вже існував республіканський режим. Також із запізненням, лише у 1975 р., були нормалізовані відносини з республіканським Тунісом, через його критичне ставлення до КНДР у 1960-ті рр.

На початку 1970-х років, з після першої нафтової кризи і послаблення міжнародної напруженості, Північна Корея почала встановлювати дипломатичні стосунки з деякими близькосхідними монархіями. У 1973р. КНДР стала спостерігачем на Близькому Сході і реалізовувала зорієнтовану на ООН дипломатію, одночасно намагаючись забезпечити прийняття Генеральною Асамблеєю резолюцій, що задовольняли б її власні вимоги. Щоб отримати підтримку якомога більшої кількості членів ООН, вона сприяла розвитку дружніх стосунків з нейтральними країнами, незалежно від їхньої форми правління. Саме у цей період (15 квітня 1973 р.) було встановлено дипломатичні відносини Іраном де при владі перебував шах Мохаммед Реза Пехлеві. Проте, через його тісні зв'язки із США та Південною Кореєю, вони мали доволі обмежений характер. Але після ісламської революції 1979р. та встановлення в Ірані антиамериканські налаштованого режиму Ісламської республіки, обидві країни почали поглиблювати співробітництво. На заваді не стали навіть принципові ідеологічні розбіжності між північнокорейськими комуністами та іранськими ісламістами. Ідеологія поступилася міркуванням безпеки та економічній необхідності.

З початком ірано-іракської війни (1980-1988 рр.) перед іранським керівництвом постала складна проблема пошуку заміни американській зброї, якою переважно була озброєна іранська армія ще за часів шаха. Розрив стосунків зі Сполученими Штатами унеможливив її подальше постачання та обслуговування, що було критично в умовах війни. З іншого боку, саме й цей час Північна Корея почала активно виходити на близькосхідний ринок озброєнь зі своєю продукцією. У 1970-1980-ті рр. енергетична криза і економічні труднощі у Північній Кореї спонукали лідерів КНДР забезпечити надходження нафти і конвертованої валюти від багатих нафтою

близькосхідних держав. Через вади північнокорейської планової економіки, зорієнтованої на позвиток важкої промисловості, найбільш ефективним засобом досягнення цих цілей став продаж зброї. Північна Корея вдалася до постачання зброї та військових технологій радикальним антиамериканським режимам і організаціям по всьому світу. Північна Корея сподівалася подолати свої економічні труднощі і міжнародну ізоляцію за допомогою партнерства з Іраном .

Північна Корея вітала ісламську революцію і новий режим в Ірані через його антиамериканський характер і розглядала його у якості цілком прийняттого партнера. Аятолла Хомейні, у свою чергу, закликав США вивести свої війська з Південної Кореї. КНДР була однією з небагатьох країн, що стали на бік Ірану у конфлікті зі Сполученими Штатами після захоплення у листопаді 1979 р. американського посольства у Тегерані. КНДР стала першою комуністичною державою з якою Ісламська республіка Іран підписала торгівельну угоду (січень 1980р.). Проте, Пхеньяну не вдалося переконати Тегеран закрити своє посольство у Сеулі [Szalontai & Yoo 2023].

Починаючи з 1980р. Ісламська Республіка Іран стала лідером серед країн, що купували військову техніку в КНДР. Окрім постачання широкого спектру озброєнь (у тому числі ракетного), Північна Корея погодилася навчати іранських офіцерів і пілотів, а також надіслала до Ірану військових радників. У відповідь Іран погодився розширити економічне співробітництво з Пхеньяном, зокрема постачати нафту в обмін на озброєння та інші товари замість твердої валюти. ЦРУ США оцінювало співробітництво між Іраном і КНДР як засноване скоріше на економіці, ніж на «спільній боротьбі з імперіалізмом» [Szalontai & Yoo 2023].

Північна Корея продовжувала покладатися на Іран і після закінчення війни. Але Іран вирішив розширювати свої контакти з обома корейськими державами. У січні 1989 р. Іран і Південна Корея погодилися відновити стосунки на рівні послів, і економічне співробітництво між Іраном і Південною Кореєю почало розширюватися. Разом з тим Іран цікавив дос-

від Північної Кореї щодо відновлення після Корейської війни. КНДР погодилася допомогти Ірану у видобутку корисних копалин, суднобудуванні, будівництві іригаційних систем і технології балістичних ракет, тоді як Іран зобов'язався постачати в КНДР сиру нафту.

Після закінчення холодної війни співробітництво між КНДР і Іраном у військово-політичній сфері продовжувалося. Міцним підґрунтям для нього слугувала явна антиамериканська спрямованість обох держав, чий режим розглядають США як головне джерело загрози власній безпеці.

Антиамериканізм Північної Кореї, що сформувався ще під час Корейської війни, став невід'ємною складовою її зовнішньої політики. Конфронтація з США, чий війська перебувають на території Південної Кореї, стала важливим елементом легітимації північнокорейського режиму на чолі з сімейною династією Кімів. Тому жорстка антиамериканська риторика та підтримка антиамериканських сил у різних регіонах світу забезпечувала не тільки налагодження на цьому ґрунті партнерських стосунків з різноманітними акторами світової політики, але й мала сприяти підтримці його населенням країни. На Близькому Сході своєрідним проявом антиамериканізму Пхеньяна стала його жорстка позиція щодо Ізраїлю (головного союзника США у регіоні) та підтримка антиізраїльських сил у регіоні. Невипадково його головними партнерами у регіоні стали саме ті держави, що перебували у стані гострої конфронтації з США та Ізраїлем – Іран, Лівія, Сирія. Певним виключенням може слугувати Єгипет, партнерські стосунки з яким значною мірою трималися на дружніх стосунках Кім Ір Сена із Х. Мубараком.

Така орієнтація близькосхідної політики КНДР цілком відповідає інтересам Тегерана в регіоні та його уявленням про власну безпеку. іранський уряд розглядає цілу низку загроз з якими стикається країна, головними джерелами яких є уряд США, уряд Ізраїлю та регіональна нестабільність [Watling 2019; Katzman 2021]. Як зазначає британський аналітик Дж. Вотлінг, уряд США оцінюється урядом Ірану як єдиний інститут, який має здатність і схильність ініціювати війну і завдати пораз-

ки Ірану. У свою чергу, ізраїльський уряд розглядається як такий, що схильний атакувати Іран в односторонньому порядку. При цьому очікується, що конфлікт між Ізраїлем та Іраном призведе до втручання США. Крім того, Саудівська Аравія, на думку Тегерана, фінансує посилення регіональної нестабільності [Watling 2019].

Поняття «вісь зла» вперше вжите у промові президента США Дж. Буша-молодшого в січні 2002р., не в останню чергу стосувалося саме партнерства між КНДР та Іраном які, як здавалося, утворили антиамериканський альянс. З того часу було проведено багато досліджень військової співпраці між Іраном і Північною Кореєю. Експерти по безпеці вказували, що Тегеран і Пхеньян, можливо, обмінювалися технологіями для ядерних боєголовок і засобів доставки (наприклад, балістичних ракет) ще з 1990-х рр.

Ірано-іракська війна заклала основу технологічної співпраці між Іраном і Північною Кореєю. Хоча дві держави привернули увагу міжнародного співтовариства до своїх власних ядерних програм, були мало ознак того що вони співпрацювали у цій галузі [Miyamoto 2023]. Інформація, щодо цього, яка час від часу з'являлася у пресі не знайшла свого підтвердження. Навіть посадові особи США неодноразово вказували, що між КНДР і Іраном не існує співробітництва у ядерній галузі. Цілковито можливо також, що замість співпраці, ці держави можуть конкурувати у своїх зусиллях уникнути міжнародних санкцій шляхом отримання технологій подвійного призначення з одних і тих самих мереж постачань, зокрема через торгівельні компанії в Китаї [Kerr, Hildreth & Nikitin 2016].

Проте є певні свідчення співпраці в області технології балістичних ракет. Тегеран міг отримати технологію балістичних ракет від Північної Кореї, а Пхеньян міг отримати від Ірану емпіричні дані (з війни) для подальшого розвитку ракетних технологій та економічне забезпечення нових розробок. У 1990-х і 2000-х роках обидві держави зміцнили двосторонню співпрацю з розвитку ракетних технологій паралельно розвиваючи свої ядерні програми. Тегеран і Пхеньян уклали деякі

угоди про двосторонню військову співпрацю: Північна Корея надала Ірану технологію для виробництва іранських ракет, що дозволило Ірану розробити ракети Шахаб-1 (Скад В) і Шахаб-2 (Скад З). Північнокорейські інженери відвідали Іран для будівництва, експлуатації і обслуговування об'єктів по виробництву ракет, а іранські фахівці відвідали Північну Корею з метою вивчення ракетних технологій. У свою чергу, Тегеран повинен був профінансувати розробки Північною Кореєю ракети Rodong-1, яка стала основою іранських ракет Shahab-3 [Choi, Shin & Lee 2019]. У 2006р. Іран оголосив, що його партнерство з Північною Кореєю вичерпане, і він більш не отримує технологічної підтримки від цієї країни. Проте це не означає, що двосторонні обміни повністю припинилися, адже Іран потребує технологічної підтримки Північної Кореї для обслуговування своїх ракет і виробничих об'єктів [Choi, Shin & Lee 2019].

Іран в умовах санкційного тиску врешті решт погодився співпрацювати з міжнародним співтовариством щодо призупинення своєї ядерної програми, що призвело до укладання у 2015р. компромісної угоди (Joint Comprehensive Plan of Action, JCPOA) і на деякий час зняло напругу у стосунках зі Сполученими Штатами. Натомість Північна Корея, незважаючи на санкції, зайняла безкомпромисну позицію й продовжувала реалізацію своїх ядерної та ракетної програм, провокуючи постійну конфронтацію з США. Така різниця у підходах, значною мірою, зумовила певне дистанціювання Тегерану від свого партнера, чию провокативну та конфронтаційну позицію він хотів поділяв. Підписання JCPOA, певною мірою зменшило почуття небезпеки у Тегерані, а відповідно й цінність співробітництва з КНДР. До цього додалися й розбіжності стосовно оцінок деяких подій «Арабської весни». Іран, зокрема привітав повалення режиму Мубарака в Єгипті, що був багаторічним партнером Північної Кореї.

Проте охолодження з боку Тегерану не змінило принципово політики Північної Кореї в регіоні, де вона продовжує активну співпрацю з його основними партнерами по так званій «вісі протипу» – альянсу Ірану, Сирії та

ліванської «Хезболли», спрямованого проти Ізраїлю – головного регіонального опонента Ірану. Під час громадянської війни в Сирії Пхеньян рішуче підтримав режим Х.Асада, що також є прикладом династичного правління, як і режим Кімів у Північній Кореї. Час від часу у пресі з'являлися повідомлення про наявність у Сирії північнокорейських військ, хоча офіційно Пхеньян це заперечував. На думку С.Міямото, сьогодні саме Сирія, а не Іран є головним партнером КНДР на Близькому Сході [Miyamoto 2023].

Північна Корея має тісні зв'язки з проіранськими терористичними угрупованнями, що ведуть боротьбу проти Ізраїлю – ліванською Хезболлою, та ХАМАС у секторі Газа. Вона продає їм озброєння, тренує бойовиків, а протягом останнього десятиліття допомагає їм будувати тунелі, підземні укриття й укріплені пости [Levkowitz 2017; Ramani 2023; Kim, Tong-hyung & Gambrell 2023]. Стосунки КНДР з цими угрупованнями у політичному сенсі потрібні передусім Ірану, який їх власне й забезпечує, для нього вони важливий інструмент у боротьбі з Ізраїлем і утвердження іранського впливу у регіоні. Інтереси Пхеньяна тут скоріше за все обмежуються суто комерційною складовою, що Іран цілком влаштовує [Wege 2011].

Якщо оцінювати загальний характер співробітництва Північної Кореї з Іраном, то слід зазначити, що вони мають значні відмінності в сприйнятті їх двосторонніх стосунків. Скоріше за все, Іран не згоден з Північною Кореєю в її підході щодо Південної Кореї та Сполучених Штатів, він не бажає слідувати жорсткій лінії щодо них. Поведінка Ірану виглядає опортуністичною, коли йдеться про його позицію стосовно цих ключових ворогів Північної Кореї. Зв'язки з Пхеньяном не заважали Тегерану співпрацювати із його ворогом. Хоча КНДР озброювала Іран у 1980-х рр., він не припинив економічних контактів з Сеулом. Він розвивав своє економічне партнерство з Південною Кореєю протягом десятиліть, головним чином з метою отримання економічної користі. Крім того, Тегеран спробував відновити свої стосунки з Вашингтоном і підписав JCPOA, у той час як Пхеньян за-

грожував Сполученим Штатам серією ядерних і ракетних випробувань [Choi, Shin & Lee 2019]. Це обмежило партнерство обох держав.

Географічна віддаленість також не сприяє поглибленню партнерських стосунків КНДР і Ірану та утворенню повноцінного військового союзу. Не дивлячись на спільну для двох держав загрозу з боку Сполучених Штатів, Іран не бажає активно долучатися до міжкорейського протистояння. Нарешті, міркування національного статусу/репутації можуть також пояснити поведінку Ірану. В порівнянні з Північною Кореєю, яка має невелику економіку та є лише незначною військовою державою в Східній Азії, Іран є потужною, в економічному та військовому сенсі, державою на Близькому Сході і, таким чином, більше стурбований загальним станом міжнародних відносин. Іран конкурує з іншими потужними державами (Саудівська Аравія, Ізраїль) за гегемонію в регіоні, тоді як Північна Корея затиснута між США, Росією та Китаєм і змушена боротися за своє виживання. Отже, Іран має демонструвати більш збалансованіший підхід у своїх стосунках зі Сполученими Штатами та їх союзниками [Choi, Shin & Lee 2019]. Проте, якщо міжнародні можливості Ірану будуть обмежені міжнародними санкціями або тиском з боку Сполучених Штатів, він швидше за все, може активізувати свою співпрацю з Північною Кореєю. Ознаки такого сценарію вже проявилися у 2018 р. коли американський президент Д. Трамп вирішив вийти з JCPOA.

Висновки.

Таким чином можемо констатувати, що тісне співробітництво КНДР з Іраном, що почало активно розвиватися після ісламської революції 1979р., перетворило Іран на одного з пріоритетних партнерів Північної Кореї

на Близькому Сході. Партнерство розвивалося переважно у військово-політичній сфері. Для Північної Кореї можливість та необхідність такого партнерства, незважаючи на суттєві ідеологічні розбіжності комуністичного та ісламістського режимів, обумовлювалися, з одного боку, спільною антиамериканською спрямованістю політики обох держав, що розглядали США у якості головної загрози власній безпеці, а з іншого – економічними потребами Північної Кореї.

Слід зазначити, що співробітництво так і не перетворилося на повноцінний альянс, передусім через небажання Ірану занадто зв'язувати себе партнерством з КНДР. Іран прагматично використовує зв'язки з Північною Кореєю для забезпечення своїх інтересів у галузі безпеки (отримання зброї та військових технологій) та поширення свого регіонального впливу (через підтримку Пхеньяном його регіональних союзників). Проте він дистанціюється від жорстко конфронтаційного курсу КНДР щодо її головних супротивників – Південної Кореї та США.

Значною мірою обмежений характер співробітництва визначається географічною віддаленістю партнерів та концентрацією їхніх ключових інтересів у різних регіонах. Для Північної Кореї це Східна Азія де її турбує, передусім, військове співробітництво США та Південної Кореї, а для Ірану – Близькій Схід, де він протистоїть ключовим регіональним союзникам США – Ізраїлю та Саудівській Аравії. Тегеран не має великого впливу у Східній Азії, а Пхеньян, відповідно – на Близькому Сході, що зменшує цінність партнерів в очах один одного, а звідси й обмежує ступінь співробітництва.

Бібліографічні посилання / References

- Choi, L., Shin, J., & Lee, H. (2019). The Dilemma of the 'Axis of Evil': The Rise and Fall of Iran-DPRK Relations. *The Korean Journal of Defense Analysis*, 31(4), 595-611. DOI: 10.22883/kjda.2019.31.4.007
- Hitkari Ch. (2022). Strange Allies: North Korea-Iran Relations. *Modern Diplomacy*. Retrieved August 10, 2023 from <https://moderndiplomacy.eu/2022/05/15/strange-allies-north-korea-iran-relations/>
- Katzman, K. (2021). Iran's Foreign and Defense Policies. *CRS Report R44017*. Retrieved August 10, 2023 from <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/R/R44017>
- Kerr, P.K., Hildreth, S.A., & Nikitin, M.B.D. (2016). Iran-North Korea-Syria Ballistic Missile and Nuclear Cooperation. *CRS Report R43480*. Retrieved August 7, 2023 from <https://sgp.fas.org/crs/nuke/R43480.pdf>

- Kim, H., Tong-hyung, K., & Gambrell, J. (2023). Evidence Shows Hamas Militants Likely Used Some North Korean Weapons in Attack on Israel. *The Diplomat*. Retrieved August 20, 2023 from <https://thediplomat.com/2023/10/evidence-shows-hamas-militants-likely-used-some-north-korean-weapons-in-attack-on-israel/>
- Koga, K. (2009). The Anatomy of North Korea's Foreign Policy Formulation. *North Korean Review*, 5 (2), 21-33. DOI:10.3172/NKR.5.2.21
- Levkowitz, A. (2017). North Korea and the Middle East. *Mideast Security and Policy Studies*, 127. August 10, 2023 from <https://besacenter.org/127-levkowitz-north-korea-and-the-middle-east/>
- Miyamoto, S. (2023). North Korea's Military Cooperation Policy Toward Iran and other Middle East Countries. *ROLES Review*, 3, 45-68. Retrieved August 14, 2023 from <https://roles.rcast.u-tokyo.ac.jp/uploads/publication/file/48/publication.pdf>
- Ramani, S. (2023). North Korea's Covert Alliance With Iran Aligned Militias in the Middle East. *38 North*. Retrieved August 11, 2023 from <https://www.38north.org/2023/10/north-koreas-covert-alliance-with-iran-aligned-militias-in-the-middle-east/>
- Ramani, S. (2023). North Korea-Iran Relations Post-JCPOA. *38 North*. Retrieved August 20, 2023 from <https://www.38north.org/2023/11/north-korea-iran-relations-post-jcpoa/>
- Ruggiero, A., Oh, K., & Solomon, J. (2018). North Korea in the Middle East: A Dangerous Military Supply Line. *Washington Institute for Near East Policy*. Retrieved June 12, 2023 from <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/north-korea-middle-east-dangerous-military-supply-line>
- Solomon, J. (2017). High-Level Contacts Between North Korea and Iran Hint at Deeper Military Cooperation. *Washington Institute for Near East Policy*. Retrieved August 5, 2023 from <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/high-level-contacts-between-north-korea-and-iran-hint-deeper-military-cooperation>
- Solomon, J. (2019). The North Korean-Israeli Shadow War. *Tablet*. September 09. Retrieved August 14, 2023 from <https://www.tabletmag.com/sections/israel-middle-east/articles/north-korean-israeli-shadow-war>
- Song, N. (2016). North Korea's Middle East Diplomacy and the Arab Spring. *Israel Journal of Foreign Affairs*, 10 (1), 75-89. DOI: 10.1080/23739770.2016.1181921
- Szalontai, B., & Yoo, J. (2023). Maneuvering between Baghdad and Tehran. *Journal of Cold War Studies*, 25(2), 179-247. DOI: doi.org/10.1162/jcws_a_01119
- Walt, S. M. (1985). Alliance Formation and the Balance of World Power. *International Security*, 9 (4), 3-43.
- Watling, J. (2019). Iran's Objectives and Capabilities: Deterrence and Subversion. *RUSI Occasional Paper*. Retrieved August 18, 2023 from https://static.rusi.org/20190219_op_irans_objectives_and_capabilities_web.pdf
- Wege, C. A. (2011). The Hizballah-North Korean Nexus. *Small Wars Journal*. Retrieved August 16, 2023 from <https://smallwarsjournal.com/jrnl/art/the-hizballah-north-korean-nexus>